

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštne proste, frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 29.

V Ljubljani, dne 20. julija 1906.

Leto IX.

NASLOVA: Za dopise, rokopise za list: Uredništvo «Rdečega Prapora», Ljubljana. — Za denarne pošiljave, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravištvo «Rdečega Prapora», Ljubljana, Franiškanske ulice štev. 8/1.

Volilna reforma in Slovenci.

V odseku za volilno reformo so dovršene razprave o razdelitvi volilnih okrajev za dežele, v katerih prebivajo Slovenci. Uspeh ni v vsakem oziru tak, kakor bi ga bilo želeli z narodnega stališča Slovencev; na Štajerskem in na Koroškem niso dosegli Slovenci toliko mandatov, kolikor so jih zahtevali, na Goriskem in v Istri dobe Italijani, ki so v teh dveh deželah v manjšini, vendar toliko mandatov, kolikor jih dobe Slovani, na Kranjskem je sprejet nemški mandat za Kočevje. Zanj so pač dobili Slovenci kompenzacijo v obliki novega mandata na Štajerskem. Tako dobe Slovenci po volilni reformi 24 mandatov.

Da načrt volilne reforme, ki ga je izdelal Gautscheva, predelala Hohenloheva vlada, ki ga pretresa in v posameznostih modificira parlamentarni odsek za volilno reformo, ni idealen, je pač že tako znana stvar, da je ni treba več ponavljati. Nihče nima toliko pravice, pritoževati se nad preziranjem njegovih interesov, kakor delavci. Socialna demokracija je izvršila v zadnjem letu delo nesebičnosti, ki mu ni najti primera v vsej politični zgodovini buržoazije in ki ga bode šele poznejša zgodovina primerno ocenila. S ponosom lahko trdimo to resnico, kajti dokazi za njo so tako močni, da jih nikakor ni izpodbiti. Res je, da je glasoval državni zbor lani o celi seriji predlogov glede splošne in enake

volilne pravice, ali državni zbor jih je odklonil. Baron Gautsch je označil splošno in enako volilno pravico za nesprejemljivo; časopisje najmočnejših strank je oponiralo z vsemi silami in poslanci, ki so bili podali svoje predloge, so jih lepo zopet spravili v svoje zavitke. Zanje je bila to epizoda, ki konča ravno tako kakor vsaki predlog, ki ne najde zadostne večine v parlamentu.

Ali ko se je zdelo, da je stvar za državni zbor končana, je nastopila avstrijska socialna demokracija. Začelo se takrat, ko je vlada na Češkem predložila svojo znano kurialno volilno reformo za deželni zbor, proti kateri so češki socialni demokratje nastopili z največjo energijo. Takrat smo rekli tudi mi: To je začetek odločilnega boja za volilno pravico sploh! Na Slovenskem so čitali to, pa so si mislili: «Žurnalistična fraza!»

A naše besede so dobile kmalu potrdilo. Z razglasenjem ruskega carskega manifesta z dne 30. oktobra je začela bojna igra. Kaj so storili socialni demokratje vseh narodov v Avstriji od tistega časa, je znano. Avstrijska socialna demokracija je navlekla s tem bojem res pozornost cele Evrope nase. V zgodovini velikih političnih gibanj bode imel ta boj za vse čase častno mesto.

In velementni, požrtvovalni boj ni bil brez uspeha. Savel Gautsch se je izpremenil v Pavla. Državna zbornica, ki je še pred kratkim odklanjala predloge glede splošne in enake volilne pravice, je volila odsek, kateremu je odkazala reformo. In sedaj se približujejo odsekova posvetovanja koncu.

Socialna demokracija je izvršila zgodovinsko delo, socialna demokracija ima za svoj trud najmanj plačila. Vlada je izdelala načrt

volilne reforme, upoštevala je želje veleposelstništva in buržoazije, fevdalcev in klerikalcev, želje najraznovrstnejših strank, na interese delavcev se ni ozirala. Nasprotno; načrt reforme je izpreden kolikor le mogoče na škodo delavstva, na škodo socialne demokracije, z očitno skrbjo, dovoliti socialnim demokratov kolikor mogoče manj mandatov. In socialna demokracija, ki si po vsej pravici lahko pripisuje zaslugi, da je spravila stvar v tir, je prepustila bojno polje popolnoma meščanskim strankam, ni se prav nič udeležila kupčije za mandate, sedanjim privilegirancem pa tudi ni prišlo na misel, da bi «z etičnega stališča», iz «pravičnosti» itd. zahtevali tudi za delavce nekaj pravičnosti.

A socialni demokratje vendar ne stokajo. Saj smo vedeli od začetka, da bode tako. In od začetka smo naglašali, da se bojujemo za volilno pravico, ne pa za mandate. Dejstvo konstatiramo le zaradi tega, ker se nam očita tupatam, da se zavzemamo za volilno reformo iz sebičnosti ali pa iz kratkovidnosti. Zavzemamo se pa zanj le zato, ker razumemo njen veliki politični pomen vskljub vsem pomanjkljajem.

Nastopajoči pa za volilno reformo, ki nam samim ni prijazna, imamo pač pravico, protestirati proti mahinacijam tistih, ki imajo od nje, četudi ne uresničenja vseh svojih idealov, vendar velikansko korist. Kajti to se mora konstatirati, in nelojalno, neodkritosrčno je, zanikati to: Za Slovence s splošnonarodnega stališča je volilna reforma, tudi taka, kakršna je po sklepih odseka, političen napredek prve vrste, tako velik političen napredek, kakor ga še niso doživeli, odkar je mogoče govoriti o slovenski politiki sploh.

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

XV.

Samo nekoliko let je preteklo, odkar je prišel novi župnik v Gospojno, a marsikaj se je izpremenilo tekom tega kratkega časa. Toda vse le na dobro za pastirja in za čredo. Župnikovi lasje so sicer še bolj osiveli, oko pa je imelo jasnejši sijaj nego takrat, ko je bil tam za kaplana. Župnišče je sedaj popravljen zunaj in znotraj, lepo in prijazno. Zidovi so tako beli, kakor sneg na gorah v ozadju, nova polkna se kaj lepo vjemajo v sveži barvi z zelenimi rebri in solnce je bilo kaj ponosno, kadar je lahko gledalo v ogledalavelikih, čistih šip.

Pa hlevi! Dvajset krav najčistejšega plemena je žrlo najboljšo seno, ki je moglo rasti le na novo kultiviranih župnijskih travnikih; bik, ki je bil priklenjen z dvema verigama na obroč v nosu, je prišel dvajset ur daleč iz poljedelske šole. Zunaj na polju je bilo žito, kakršno ni še nikoli raslo tukaj; saj je bilo seme celo iz Norveške.

Po pravici je imenoval ravnatelj gospodarske šole, ki je bil župnik vedno v zvezi z njim, ko je prišel nekoč na obisk, ekonomijo gospojinske župnije pravo vzorno gospodarstvo. In bilo je res vzorno gospodarstvo za celo občino in še mnogo dalje. Kmetje niso hoteli zaostati za svojim župnikom in so posnemali njegov primer; k njemu niso prihajali le po svet, temveč tudi po seme, po teleta in po ščeneta. Da bi povzdignil blagostanje v občini in pospeševal zavest skupnosti, je ustanovil župnik poljedelsko zadrugo, posojilnico, skrbel je

za potrebni kredit in kmalu se je lahko opazalo že po zunanosti hiš, da je bilo tukaj doma blagostanje in zadovoljnost.

Pri poštnem ravnateljstvu je dosegel župnik, da je ustanovilo v vasi poštni urad, in v imenu zadruga je odpošiljal dosti denarja za umetno gnojivo, za poljedelske stroje, centrifuze, za gospodarske časopise in knjige po pošti; ali trojno, četverno se je vračalo za mleko in maslo, ki ga je vozil zadrugi voz vsak dan na kolodvor, dočim je hodila prej ena prekupovalka enkrat na teden z jerbasmom na glavi na tedenski trg v Raming.

Sedaj zidajo celo že sekundarno železnico, ki se bo dotikala Gospojne. Temelji za kolodvor so že sezidani. Kmalu, ko je prišel, je sklical župnik shod interesentov vseh občin v dolini in kot načelnik železniškega odbora je doživel letos veselje, da se je s podporo dežele in države lahko za-

Volilna reforma povišuje število slovenskih mandatov od 15 na 24. Na Kranjskem daje vseh dosedanjih 11 mandatov Slovincem v roke, kočevski mandat, ki je tem šele prikrpan, se ne da nikako primerjati dosedanjima veleposestniškima mandatoma. Na Štajerskem dobe Slovenci namesto dosedanjih 4 mandatov poslej 7; na Koroškem, kjer niso imeli nobenega, imajo enega, kar je sicer malo, a vendar več kakor nič. Okoličanski mandat je tržaskim Slovincima zagotovljen. Na Goriškem dobe mesto doslej dveh mandatov tri, v Istri pridejo Hrvatje, ki so imeli samo en mandat, do treh. To so vendar pridobitve, ki jih ni mogoče utajiti, in ki pomenijo politično take veliko, da bi bilo res pravo zločinstvo, preprečiti jih. Priznati je tudi treba, da dobe Slovenci razmeroma mnogo več mandatov, kakor mnogi drugi narodi v Avstriji in če se vzame v poštev, da je dosedanja politična moč Slovincem zelo skromna, se mora tem višje taksirati te pridobitve, katerih največja vrednost tiči v tem, da bode poslej politični razvoj kolosalno olajšan in da bode dosega politične ravnopravnosti s pomočjo novega volilnega reda izvenredno podprta.

Zdavnaj smo rekli: Če je slovenskim poslancem mogoče, doseči kaj več, kakor daje vladni načrt, naj poskusijo svojo srečo. Če baranta vse, ni treba, da bi Slovenci igrali sramežljivce. Ali rekli smo tudi zdavnaj: Naj ne igrajo va banque!

Sedaj je treba ponoviti le še zadnje svarilo. Z dovršitvijo dela v odseku je preparirana volilna reforma tako, da ostane le še alternativa: Ali bode sprejeta taka, kakršna je, ali pa bode sploh zavrnjena. Da bi se doseglo več mandatov za kakšno deželo, ki je že absolvirana, ne da bi se spravilo s tem v nevarnost celo reformo, to je po človeški sodbi izključeno. Tako je torej tudi za slovenske liberalce danes le še vprašanje: Ali sprejmejo reformo, ali ne. Ako bi zanikali vprašanje, bi oškodovali slovenski narod in prav posebno obmejne Slovence tako silno, da ne bi mogli nikoli opravičiti tega?

Ura gre na dvanajst — naj resno premislijo, kaj jim je storiti. **Da niso dosegli več kakor so dopuščale moči, tega jim nihče ne bode očitil. Da bi preprečili to, kar se da sploh doseči, tega jim nihče ne bi odpustil.**

Shodi.

Boji v Ljubljani.

Bilo je živo v Ljubljani zadnji teden. V tem zaspanem mestu, ki je tipično za malomestno klepetanje in za filistrstvo, se je zbudil neznan duh. Zavrelo je v njem resno politično življenje. In zahvaliti je — čudež vseh čudežev! — liberalni stranki! Njenemu izvrševalnemu odboru je prišlo na misel, sklicati shod zaradi volilne reforme. Bilo je skoraj neverjetno, pa vendar resnično. Sklicali so javen shod! Pretečeni četrtek, v «Mestni dom». Ako premišluje človek prav mirno, bi se mu skoraj dozdelo, da se je naselila vsa naivnost pri slovenski liberalni stranki. Izza njih dosedanjega nastopa ni bilo mogoče misliti, da se hočejo na shodu informirati, kako sodi Ljubljana o volilni reformi. Torej so nedvomno mislili, da bode glavno mesto na shodu sijajno sankcioniralo njih taktiko, da zadoni na shodu mogočen protest proti volilni reformi. To bi bil logičen zaključek. Ali če so res mislili tako, tedaj so pokazali, da ne poznajo razmer med slovenskim ljudstvom in da so s svojo politiko popolnoma izolirani. Ali so res mislili, da je sentimentalnost edini politični motor slovenskega ljudstva? Skoraj bi se moralo verjeti to, kajti drugače ne bi bili mogli upati, da zatro z jeremijadami o tužnem Korotanu in o oropanih štajerskih Slovincih vsako vprašanje po ostalih kvalitetah volilne reforme in izvabijo s takimi oklogami protest proti celi reformi. Ako pa je bilo njih mnenje res tako, tedaj stoji njih politični barometer jako nizko. Stranka, ki ne pozna mišljenja ljudstva, visi v zraku. Tak je danes položaj liberalne stranke.

Kmalu po sklicatvi javnega shoda so se liberalci pač skesali. Klerikalci so izdali listke, s katerimi so vabili na shod. In tega so se liberalci ustrasili. Kaj hočejo socialni demokrati, tega pač niso vedeli. Za delavstvo ni bilo treba listkov. Ko so naši pristaši čitali liberalne lepake, so sami zahtevali, da se stranka udeleži shoda ter jasno in brez rezerve preceziira svoje stališče. Zaupnikom ni bilo treba dajati naloga, naj agitirajo, temveč prišli so sami naznaniti, da pojdejo delavci na shod. Tega liberalci menda še niso vedeli. Že klerikalni listki so jih osupnili. «Slovenski Narod» je v četrtek zatrobil samado ter je dejal, da je shod prirejen samo za napredno meščanstvo in da nima nihče drugi tam iskati česa. A shod je bil vendar javen! V četrtek zvečer so širili liberalci listke, ki so

pripovedovali, da nameravajo klerikalci razbiti shod, pa so vabili pristaše na mnogo-brojno udeležbo. Na stene «Mestnega doma» pa so nabili lepake, da imajo samo «somišljeniki» vstop. In shod je bil vendar javen!

Dobre pol ure pred začetkom shoda je bilo pred «Mestnim domom» vse črno ljudstva. Ze tukaj se je videlo, da prihajajo večinoma socialni demokrati. Prislo je tudi nekoliko klerikalcev in nekaterim so zabranili vstop. Pozneje pa so vendar prišli v dvorano. Dr. Ravnihar je otvoril zborovanje in je hotel podeliti besedo dr. Trillerju. Zglasil se je viharen protest; večina je zahtevala, da se voli predsedništvo, kakor je to vedno navada na ljuških shodih. Sodrug Kristan je stopil na oder ter je izjavil, da so prišli socialni demokrati, ker je shod javen in ker hočejo razložiti svoje mnenje; nočejo pa razbijati shoda in pozval je pristaše, naj ne store ničesar, kar bi dalo povoda, da se razbije shod. Nato se je začelo voliti predsednika. Dr. Novak je predlagal dr. Ravniharja, socialisti sodruga Kocmurja. Glasovalo pa se je samo o prvem predlogu, ki ni dobil večine in posledica je bil nov protest. Še enkrat je nastopil Kristan, da pomiri. Prosil je pristaše, naj napuste zahtevo, da se voli tako, kakor je navada na socialističnih shodih, pa naj sprejmejo predsedništvo kakršnokoli je, ako zagotovi, da dobe tudi socialni demokrati besedo. In shod se je res pomiril.

Tedaj je govoril dr. Triller. Morda ni bil disponiran ta večer — to se zgodi tudi najboljšim govornikom — ali njegov govor je bil res tako prazen, da se je čuditi. Govoril je o krivicah, ki se gode v državno-zborskem odseku koroškimi in štajerskimi Slovincem, dejal je, da bi bil moral Šusterski prekucniti mizo, ko Korošci niso dobili dveh mandatov, apostrofiral je socialne demokrate, ali se strinjajo z nastopom dr. Adlerja v odseku in ko se je glasno pritrdilo, je dejal, da se je zmotil o jugoslovanski socialni demokraciji. Končno je naznanil, da se predloži resolucija, ki izrazi protest. Elen zborovalcev je zakričal, da pojde ta resolucija v koš. V tem hipu se je vrglo nekoliko hlapcev občinskega svetnika Predoviča na dotičnega zborovalca; v prvih vrstah se je dvignil stol ter je zletel po zraku. Hipoma je nastal boj in odposlanik vlade je razpustil shod.

Nedvomno je bilo to tako aranžirano. Liberalcem zadaje prireditel shoda težke brige. Ali pripraviti in uprizoriti rabuko je neka-

čelo s stavbo. Veljalo ga je sicer mnogo potov, skrbi in truda, ali narodu koristi železnica in zato mu je bilo lahko vse.

Samo eden se je branil železnice: mlinar. To je bilo čisto naravno, kajti potem ne bo mogel iztiskavati žita in gozdnega drevja od kmetov več za tako nizko ceno kakor doslej. In za to se je imel zahvaliti samo župniku, ki ga je sovražil tembolj. Zaradi železnice pa je izgubil tudi župansko čast. Ker je tako nasprotoval železnici, katero so želeli vsi kmetje, ga niso več volili za župana. In tudi tega je kriv župnik. Ako ne bi bil začel z železnico, bi bil mlinar lahko še danes župan. Ali temu župniku, ki se druži z liberalno železniško sodrgo, namesto s klerikalnim županom, mora priti še dan plačila.

Nova železnica, ki naj približa oddaljeno gorsko vas prometnemu svetu, še ni gotova, a na Dunaju poznajo že Gospojno za biser planin. Župnik je namreč objavil v nekem planinskem listu več enostavnih, a resničnih člankov o lepoti Gospojinske doline, ustanovil je olepševalno društvo in že so začeli Dunajčani prihajati poleti na počitnice.

Boljše sobe v vasi so večinoma oddane za dober denar tujcem, ki se počutijo tukaj bolje, kakor v elegantnih zdraviliščih.

Celo neki Berlinec je letos zablodil sem in ugajalo mu je prav posebno. Bil pa je protestant. Malo da ne bi bil dobil nikjer stanovanja in vse se ga je plaho izogibalo. Ali ko mu je podal gospod župnik roko, ko mu je prepustil sobo v župnišču in je šel celo z njim na izprehod, se je hipoma izpreobrnilo mnenje in vsak bi ga bil imel najrajši pri sebi. Sami klerikalni mlinar je sumljivo majal glavo. Kot kaplan imeti luteranski nagrobni govor, kot župnik dati luterancu prenočišče v katoliškem župnišču, to nasprotuje veri; to mora takoj pisati svojemu siuu v Rim.

Najljubši načrt in prava srčna želja župnika je pa bilo novo šolsko poslopje.

V tem oziru je naletaval začetkoma na same trde pečine. Toda tudi trdo skalo izdolbe neprenehoma padajoča kapljica. Tako je bilo tudi v Gospojni kljub mlinarjevemu nasprotovanju, kljub protipotezam kanonika Šusterja, ki ni mogel razumeti, da hoče zidati njegov naslednik šolo, katere se je on

branil z vsemi štirimi.

Sicer pa ni gospod kanonik nič kaj ljubil svojega bivšega kaplana Hercoga, ki se je celo predrznil, zahtevati od okrajnega glavarstva, torej od posvetne oblasti, posebno stavbno komisijo zaradi slabega stavbnega stanja gospojinskega župnišča. Okrajno glavarstvo je obsodilo njega, gospoda kanonika, da mora plačati tritisoč forintov. Skoraj celi letni dohodek je moral plačati zaradi tega nekrščanskega novega župnika. Kazen ga pač še zadene. Bog ne more dovoliti, da bi se brez kazni oropalo njegovo sveto cerkev; kajti veliko oropanje cerkve je vse-kakor obsodba na tritisoč forintov za popraviljanje njegovega prejšnjega župnišča, saj je zapisal že ves svoj denar testamentarčno katoliški šolski družbi. Trideset let je bil zadovoljen s starim župniščem; novi župnik pa potrebuje kar same nove strehe za hišo in za hleve. Seveda, njemu je lahko nabavljati, ko mora plačati vse on, kanonik! Dà, dà, saj še doživi, da ga zadene kazen božja.

In sedaj je tudi nova šola v Gospojni gotova. Celo mnogo večja in lepša je, nego

Iz stranke.

Prostovoljne prispevke za agitacijske namene je sklenil plačevati krožek sodrugov tedensko. Doneski se bodo objavljali v tem listu sproti in pod zahtevanimi šiframi ter nato prepuščali na razpolago skupnemu odboru ljubljanskemu. Sprejema te doneske upravnistvo našega lista. Z ozirom na boj za volilno reformo in volitve prihodnjega leta za državni zbor, je to važen korak.

Socialni pregled.

Pomočniški zbor pekovskih delavcev v Ljubljani je predložil zadrugi pekovskih mojstrov sledečo resolucijo, ki je bila sprejeta na pomočniškem zboru pekovskih delavcev v Ljubljani dne 5. julija 1906 v salonu gostilne pri «Kroni», Gradišče št. 7., z naslednjimi točkami: 1. Praznovanje prvega majnika naj se uvede običajno, to je, tuj kruh naj se ta dan ne jemlje v peko, sicer naj se delo vrši kakor v nedeljah in praznikih. 2. Hrana pri gospodarjih, razen kruha, naj se odpravi, ves zaslužek naj se delavcem izplačuje v denarju. 3. Kruh naj bo prost za vsakega delavca kolikor ga rabi za uživanje, če ga pa hoče prejemati gotovo množino, ga sme zahtevati po eno kilo na dan. 4. Stanovanja naj dajo delavcem nadalje gospodarji, gospodar pa, ki ne daje delavcem stanovanja, naj ga jim plačuje. 5. Uvede naj se «plačilna pogodba». 6. Tedenska plača naj se izplačuje v sobotah, ki naj se uredi po naslednjih plačilnih razredih:

	1. razred kron	2. razred kron	3. razred kron
a) Predpečnik	30	28	26
b) Mešalec za belo testo	28	26	24
c) Mešalec za črno testo	26	24	22
d) Nadomestnik	26	24	20
e) Vice	22	21	19

Pekarne 1. razreda: 1. Jean Schrey, Gradišče št. 5. 2. Jakob Zalaznik, Stari trg št. 21. 3. Viktor Gärtner, Kolizejske ulice št. 4. 4. M. Bizjak, Poljanska cesta št. 29. 5. Anton Smerke, Rimska cesta št. 5. 6. Avgust Jenko, Marije Terezije cesta št. 7. Pekarne 2. razreda: 1. Jakob Trček, Breg št. 4. 2. Egidij Bončar, Sv. Petra cesta št. 43. 3. Matija Zalar, Stari trg št. 3. 4. Karl Žužek, Florijanske ulice št. 8. 5. Josipina Jančar, Pred škofijo št. 11. 6. Friderik Pauer, Sv. Petra cesta št. 47. Pekarne 3. razreda: 1. Ivan Okorn, Spodnja Šiška št. 33. 2. Ivan Žagar, Dunajska cesta št. 7. 3. Josip Avbelj, Spodnja Šiška št. 1. 4. Marija Potočnik, Sv. Petra cesta št. 24. 5. Ivan Pirnat, Poljanska cesta št. 41. 6. Peter Pirc, Sv. Petra cesta št. 11. 7. Ivan Vertačnik, Florijanske ulice št. 29. 8. Josip Okorn, Tržaška cesta št. 4. 9. Ivan Matjasič, Rimska cesta. 10. Fran Jezeršek, Vodmat-Ljubljana. 11. Josip Wolf, Dunajska cesta št. 52. 12. Anton Cizej, Zalo-karjeve ulice št. 7.

V tretji razred spadajo vse ostale neimenovane pekarnice v Ljubljani, Spodnji Šiški, Vodmatu in na Vič-Glincah. Dogovorjena plačilna pogodba velja dve leti in se mora vsaj tri mesece prej odpovedati, ako bi se pogodba pravočasno ne odpovedala, velja vsakokrat daljnjega pol leta z istim odpovednim rokom toliko časa, dokler ga ena stranka pravilno ne odpove. Ako se pogodba odpove, je dolžnost pogodbo sklepajočih odborov uvesti obravnave glede nove pogodbe takoj po odpovedi, najkasneje pa vsaj šest tednov pred potekom obstoječe pogodbe, da se preprečijo motitve v obrti.

Gospodarski pregled.

Tržaške delavske zadruge. Članom tržaskih delavskih zadrug se naznanja, da je treba stare male znamke zamenjati za take po 20 kron; s prvim avgustom pridejo v rabo nove znamke drugih barv. Čas za izmen-

javanje je do konca tega meseca. Po preteku tega roka se ne bode več sprejemalo starih znamk. Po tem naj se ravnaajo cenjeni člani in kupovalci.

Politični odsevi.

Poslanec dr. Ellenbogen je govoril pri proračunski debati v imenu socialno-demokratske zveze. O programnem govoru ministrskega predsednika je dejal, da je naredila njegova izjava o razmerju napram Ogrski, še bolj pa sredstva, ki jih je baron Beck označil kot primerna za ureditev reči, dober vtisk. Moramo pa si biti predvsem na jasnem glede tega, kaj hočemo. Določiti moramo jasn program. Videti je, da je mogoča samo ena pot: Politična samostalnost obeh držav in gospodarska enota obeh gospodarskih področjih. Stremljenje po omejitvi v gospodarskem oziru sicer lahko ovira razvoj ogrske industrije, mora pa škodovati tudi avstrijski. Na novo oživela fraza o seperaciji Galicije tudi lahko škodljivo vpliva v tem oziru. Kakor torej želimo gospodarsko enoto z Ogrsko, tako gotovo se ne da zaustaviti politične samostalnosti Ogrske. Glede tega procesa ne izpremeni ničesar nobena avstrijska vlada in nobena stranka, tudi noben prestolonaslednik, naj pripada že katerikoli radikalni smeri. Narodno sporazumljenje, pravi govornik, ostane vedno pobežna želja, dokler se ne izvrši gotovih pogojev. Ako dolži dr. Straussky Nemce, da hrepene po nadvladi, je njegovo očitiranje gotovo opravičeno; to se pa lahko očita tudi Čehom. Pravo narodno enako pravnost se najde samo na podlagi narodne avtonomije. Razmerje socialnih demokratov napram vladi določa razven razlike v svetovnem naziranju tudi stališče vlade napram volilni reformi. Ako pravi poslanec Kaiser, da bi bila socialnim demokratom dolžnost, dovoliti baronu Becku proračun, tedaj je to norost ali pa zavijanje. Zavija se, če se pravi, da hoče vlada izvršiti volilno reformo na ljubo socialnim demokratom. Res je, da je postala volilna reforma neopustna državna potreba. Interesi socialnih demokratov so tukaj pač enaki z interesi države. Tega pa niso krivi socialni demokratje, to leži v naravnem demokratiziranju volilne pravice. Verujemo že, da hoče vlada volilno reformo, ker je od nje odvisna njena politična eksistenca. Česar pa zadnji čas ne opažamo, je to, da bi preyzel ministrski predsednik sam vodstvo v vprašanju, kakor je bil izjavil. Morda je opravičeno, da ne gre vlada predaleč s svojimi izjavami. Toda med to opreznostjo in med absolutnim pomanjkanjem vodstva je velika razlika. Zlasti ministri-rojaki jemljejo svojo nalogo prelahko. Za reputacijo nemške ljudske stranke ni zelo koristno, da je mogoče, da podpira njen član (Kaiser) vse obstrukcionistične predloge v odseku, ki prihajajo, kakor je priznalo, naravnost iz hudobnega namena in da perfidno pomaga, zavlačiti volilno reformo. Med raznimi strankami je nekaj ljudi, ki imajo toliko poguma, da nastopajo v lastnem taboru proti pretiravanju narodne nevarnosti vsled volilne reforme: Beurle, Chiari, Lecher, Kramar. Tem gospodom gre priznanje za njih pogum in njihova je bodočnost v njih nacionalni buržoaziji, naj si je sedanost še tako mračna. Predvsem pa bi imela vlada dolžnost, stvarno pomagati pri volilni reformi. Edina pot — in to je naloga vlade — je kompromis. Socialni demokratje so se odlikovali z dobrim primerom. Njih zastopnik je glasoval v odseku celo proti predlogom, ki bi bili koristni socialnim demokratom, le da bi pospešil stvar, katere ne smatrajo socialisti za barantanje z mandati. Veleposredniki so zlezli popolnoma Franku Steinu pod copate in se ne sramujejo, podpirati vse njegove perfidije. Gospodje s korektnimi hlačnicami so imeli pač dobro vzgojo, toda kavalirji niso. Plazijo se na skrivnem,

za kulisami in napihnejo vsako težavo, mesto da bi se bojevali z odprtim vizirjem. Čeravno so večinoma vsi častniki, so vendar preveč strahopetni. Franko Stein je govoril v odseku celo o pasjem biču, čeravno dobro ve, da bi si, ako bi skrivil samo las našemu zastopniku v odseku, lahko zbral svoje kosti. Ko se je govorilo o pripravi za splošno stavko, je smatrala vlada za svojo dolžnost, koncentrirati na Dunaju vojaštvo. S tem je hotela očividno pokazati, da ima «krepko roko». Ne ve se pa, koga hoče prijeti s to roko. Mar prijatelje volilne reforme, tiste volilne reforme, ki jo je označila vlada sama za najvažnejšo točko svojega programa? Torej protitistim jo hoče rabiti, ki hočejo pospešiti program vlade? Ali pa misli vlada, če se bojuje proti stavki s puškami in s sabljami, da postane tedaj plemeniti parček Drosturov Stein in Stürgkh bolj prijazen volilni reformi? Ali misli vlada sploh, da more premagati tak boj s puškami in s sabljami? Ta demonstracija vlade je le primerna, dvigniti pogum sovražnikov volilne reforme in vprašanje je, ali sme imeti vlada tak pogum. Socialni demokratje bodo glasovali proti proračunskemu provizorju zaradi nejasnega stališča vlade napram volilni reformi in zato, ker je njih stališče napram vsaki meščanski vladi iz razrednih razlogov nasprotni.

Pri odkritju Lajoš Košutovega spomenika v Kečkemetu je bil navzoč tudi sin slavljenca, sedanji trgovinski minister Ferenc Košut. V svojem govoru je dejal: Košutov duh nahaja v domovini od dne več pristašev. Dočim je nekoč mala pešica razglaševala njegova načela, imajo danes njegovi pristaši večino. Ne vem, ali smo že bližji neodvisnosti domovine, ali resnica je, da smo doživeli čudež, da prihaja na njegovo slavo minister, ki je kri iz njegove krvi in varovanec njegovih načel. Bil je čas, ko se je moglo razglašati ideje neodvisnosti samo v načelu; sedaj je prišel čas, ko moremo poskusiti, da uresničimo te ideje s čvrstim namenom, da korakamo vedno naprej in da se nikoli ne umakemo. Govor je vsekakor pikanten, kajti spomniti se je treba, kakšne so bile ideje nekdanjega ogrskega diktatorja Lajoša Košuta, ki jih mora njegov sin sedaj baje uresničiti.

Odsek za volilno reformo deluje zelo počasi. Pretečeni teden je končal razpravo o razdelitvi mandatov na Koroškem, Kranjskem in Štajerskem, potem v Trstu, na Goriškem in v Istri. Za kočevski mandat, ki ga dobe Nemci na Kranjskem, je sklenjen sedmi slovenski mandat na Štajerskem. Za Trst je znižano število mandatov od 6 na 5, zato dobe Italijani na Goriškem in v Istri po 3 mandate (ravno toliko, kakor Slovani). Šesti tržaški mandat je šel na račun socialnih demokratov, katerim je bil skoraj zagotovljen. Tudi nova razdelitev tržaskih okrajev, kakor jo je sprejel odsek v nasprotju z Gautschevim načrtom, ima protisocialistično tendenco, katera se kaže pri vseh razpravah in sklepih. Naravno — saj izdeluje reformo še parlament privilegirancev. Pa to nič ne de; socialna demokracija ve, da jutri še ni konec vseh dni. Po primorskih deželah je prišlo na vrsto Tirolsko, kjer so najprej Nemci zahtevali zvišanje mandatov zase, potem pa zopet Italijani zase. Ker se ni prišlo do sporazuma, je bilo Tirolsko odstavljeno z dnevnega reda in vzelo se je v razpravo Šlezijo. V začetku so bili tudi tukaj prepripi, končno pa se je posrečilo doseči sporazum tako, da je ostalo število mandatov za Nemce, Čeha in Poljake neizpremenjeno, pač pa se je nekoliko izpremenilo razdelitev okrajev. Ker za Tirolsko tudi v tem času še ni prišlo do kompromisa, je prišlo Češko na dnevni red. Glede Češke in Moravske je delo gotovo najbolj trdo, ali če imajo poslanci resno voljo, morajo premagati tudi težave, ki se kažejo tukaj.

Državni zbor pojde torej menda ta teden na počitnice. Sliši se, da ima v petek zadnjo sejo, odsek za volilno pravico pa da bode zboroval še prihodnji teden, da reši določitev in razdelitev mandatov za vse dežele. Ako se zgodi to, je gotovo res, da je rešen najvažnejši del odsekove naloge. Vendar je obžalovati, da se delo pretrga v tem štadiju, ne da bi se ga vsaj v odseku popolnoma dovršilo. Prepričani smo sicer, da ni več lahko preprečiti volilno reformo; ali da bodo sovražniki porabili čas — ne za agitacijo, ker ž njo ne opravijo ničesar, pač pa za razne mahinacije, je nedvomno in vlada, ki jim daje priložnost za to, stori vsekakor napako. Delavstvo si bode zapomnilo to metodo. Ako so gospodje v državnem zboru željni počitka, bi se bili morali pač spomniti, da ima ljudstvo pravico zahtevati, da se ga reši tiste, že skoraj neznosne gotovosti, ki ga sili, neprenehoma stati s puško v rokah v pripravi. Situacija, v kateri se nahaja delavstvo, je taka, da jo more vzdržati pač le tako zveden in neupogljiv element, kakor je organizirano delavstvo, ki dokazuje s svojim ravnanjem od lanskega leta sem tako politično zrelost, da zasluži ne le priznanje, nego naravnost občudovanje. Pomisliti je treba, da živi delavstvo že celo leto v nervozni razburjenosti, in da nastajajo vsak hip epizode, ki dražijo živce, da je pravo čudo, da je kljub vsemu delavstvo še ohranilo mir in če se ni prišlo do spontanizma izbruhov, ki se primerijo tem ložje, ker mora biti delavstvo vsled negotovosti neprenehoma pripravljeno nanje. Kampanja za volilno reformo je pravo poizkušališče za politično zavednost in zrelost organiziranega delavstva. Trda je, pokazuje pa, da je delavstvo edina skupina, ki je v času splošne stagnacije politično res napredovala. In iz te izkušnje izide delavstvo še krepkeje in še bolj pripravljeno za bodočnost. Gospodje poslanci naj torej grudo na počitnice. Delavstvo boče tudi to še pretrpelo. Ali porabijo naj počitnice, da bodo vsaj potem sposobni za resno delo, kajti drugače bi se končno morala pretrgati tudi nit delavske potrpežljivosti.

Domače stvari.

Liberalen shod. Lepaki po mestu nazznanjajo, da sklicuje izvrševalni odbor narodno-napredne stranke javen shod na petek, ob pol 9. uri zvečer v «Mestni Dom». Na dnevnem redu je zopet razprava o obravnavah odseka za volilno reformo o mandatih za Kranjsko, Koroško in Štajersko. Upati je, da se na tem shodu ne ponove dogodki zadnjega četrtka.

Bodi jasno!

Gospodu drju. Karlu Trillerju.

Gospod doktor!

V 160. številki «Sl. Naroda» objavljate članek, ki se peča s drjem. Šustersičem, adresiran pa je na jugoslovansko socialno demokracijo, deloma specialno na mene. Izza vseh slovesnih izjav naše stranke bi bil nepotreben vsak odgovor na Vaš zanimivi spis, ako ne bi bila iskrena želja jugoslovanske socialne demokracije, da se razbistri vse, zlasti moja želja pa je, da se, če je količkaj mogoče, vsaj v zadnji uri prepreči sicer neizogibne dogodke, ki utegnejo poseči s svojimi posledicami tako daleč, da jim ugibanje ne more slediti.

Kar imate Vi, odnosno Vaša stranka z drjem. Šustersičem, izvolite urediti kakor mislite. Vodja slovenskih klerikalcev nam je He-kuba in v naši stranki ne bodele našli prsta, ki bi se dvignil v njegovo obrambo, ker to ni naša naloga. Tudi Vam ne bomo branili, da ga napadate. Ako potrebuje obrambe, naj se brani in naj ga zagovarja njegova stranka. Vse to je za nas irelevantno.

Slučaj pa je nanesel, da se mešajo pojmi; z napadi na osebo drja. Šustersiča se združujejo napadi na volilno reformo, zagovornike reforme se stigmatizira na kratko kot zavez-

nikle klerikalcev in v stilizaciji nekam rezervirani konec Vašega članka dopušča skoraj edino razlago, da zahtevate od nas, naj jugoslovanska socialna demokracija sankcionira nastop narodno-naprednih poslancev proti volilni reformi. Težko je razumeti drugače Vaš poziv. Ako pa je njegov smisel res tak, tedaj je naš odgovor kratek: Jugoslovanska socialna demokracija je v boju za volilno reformo solidarna s socialno demokracijo vseh narodov v tej državi in kdor bi jo hotel preprečiti, ga smatramo za sovražnika.

Naša sodba o volilni reformi Vam je dobro znana. Nobene njene pomanjkljivosti nismo zamolčali; dokazali smo, da je izdelana kolikor mogoče za varstvo interesov naših nasprotnikov. Ali izdelali je nismo mi, pa ni bilo pričakovati nič drugega, nego da bodo izrabili njeni fabrikantje situacijo in svojo momentalno moč kolikor bodo le najboljše mogli. V tem oziru nismo bili iluzionisti; pa tudi slovensko meščanstvo cenimo tako visoko — v kolikor ni politično indiferentno — da je računalo z realnimi razmerami.

Po dveh potih je mogoče realizirati volilno reformo v sedanjí Avstriji. V parlamentu ali pa s pomočjo oktroiranja. Tertium non datur. Ko je lani klerikalna stranka zahtevala eventualni oktroi, je Vaša stranka energično nasprotovala. Jasno je tudi, da Slovenci in Slovani sploh po tej poti ne bi dosegli večjih uspehov, kakor z rešitvijo v parlamentu. Tudi kaj pa je brez kompromisa vsaka reforma nemogoča. Saj visi nad njo od začetka Damoklejev meč. Saj Nemci niso navdušeni zanj. Stürgkh, Malik, Stein et consortes gotovo ne igrajo komedije; njih zagrizeno sovražstvo je vzvišeno nad vsaki dvom. Ali tudi ostale nemške stranke ne goje posobnih simpatij do reforme in notorično je, da so šele pod pritiskom mogočnih uplivov — ne v zadnji vrsti pod pritiskom nemške socialne demokracije — začeli jemati medicino, ki je zanje vendarle grenka. Naj tudi reforma favorizira Nemce; gotovo je vendar le, da izgube njej dober del svoje politične moči in da se izgube v njih domišljiji še večje, nego v resnici. Kdor hoče volilno reformo iz parlamenta, mora pomagati, da se pridobi Nemce zanj in da se v ta namen potrebne koncesije, je naravno. Prijetno ni, potrebno je.

In sedaj, ko se utrjuje upanje, da bodo Nemci glasovali za reformo, naj bi socialni demokratje pomagali preprečiti jo? Socialni demokratje, ki so izvršili največ dela, da je dobila volilna reforma sploh realne oblike? Socialna demokracija, ki se gotovo zaveda svoje moči, ki pa ne živi v iluzijah in ve, da ne more sama izdelati, odnosno realizirati reforme, prav take, kakršno bi hotela sama?

Kaj pa morejo storiti slovenski napredni poslanci? Vprašali smo Vas, a niste nam povedali, s kakšnimi sredstvi, s kakšno močjo bi lahko dosegli večje število in drugačno razdelitev slovenskih mandatov. Ako bi nam bili povedali to, bi se bila že davno razvila diskusija. Ali te moči ni, kajti v odseku in v zbornici odločuje večina. Govorili ste o obstrukciji. Toda obstrukcija samih slovenskih naprednih poslancev bi bila brezuspešna sploh in vsled tega smešna, ako bi jo podpirali drugi, kar je verjetno — Stein, Stürgkh, Sternberg et compagnia bella bi noreli veselja — pa vendar ne bi mogli doseči drugega efekta, kakor preprečenje reforme sploh.

To bi bilo naravnost herostratsko delo in danes še ne verujemo, da egzistira poslanec, ki bi prevzel odgovornost za to. Tega tudi meščanstvo ne more odobriti, kajti znano frazo: «Rajši naj ostane vse pri starem», se lahko izreče v momentu ogorčenosti, resno zagovarjati se je pa ne more pred slovenskim narodom.

Vi, gospoda narodno-napredne stranke, preso-jate reformo samo z narodnega stališča in pa s stališča svoje stranke. To je sicer nedopustno, kajti socialni, politični, kulturni interesi tudi niso matje solze. Ali preprečenja reforme ne morete zagovarjati niti z izključno narodnega stališča. Nihče ne more

utajiti resnice, da je nameravani volilni red velika pridobitev za Slovence. Število slov. mandatov se povisa, t u d i s o r a z m e r n o, vpoštevši povisjanje mandatov sploh! Štajerski Slovenci dobe tri mandate več; koroški dobe en mandat namesto nobenega; goriški in istrski Slovani avanzirajo tako, da bodo ravni Italijanom. In res naj bi bilo bolje, ohraniti dosedanje razmere? Ali more verjeti meščanstvo kaj takega? Ali res upate, da bi Vam delavstvo pomagalo pri tako — recimo blago — nelogičnem delu? Kaj res ne pojmite, da bi bil to vnebovpijoč greh nad interesi Slovenstva?

Ni vse, do česar imamo pravico! Ali več ne moremo priboriti in zato je tudi Vaša dolžnost, porabiti vse moči, da se vsaj to zagotovi.

Interesi Slovenstva pa so tudi še drugače angažirani pri volilni reformi. Po dosedanjem volilnem redu je Avstrija fevdalna država; volilna reforma je prvi korak demokratizacije. In demokratični slovenski narod naj bi branil fevdalizem? Prisiljeni smo živeti v tej državi in zato nam njen karakter ne more biti deveta briga. Naše javne institucije so zastarele in ovirajo razvoj vseh narodov, tudi slovenskega. Brez volilne reforme ni pričakovati moderniziranja našega javnega življenja; in Slovenci naj bi pomagali ohraniti kletko, v katero so zaprti?

Dosti!

Sto razlogov sili Slovence, zavzemati se z vso energijo za volilno reformo in z nobenim se ne da opravičiti preprečenja. Naša pot je torej določena. Vaš aperçu o emisarijih drja. Adlerja ne zaleže. Tudi Galicija ne dobi toliko mandatov, kakor so jih zahtevali Poljaki. Nihče ni v reformi tako prikrajsan, kakor Rusini. Čehi ne dosežejo toliko mandatov, kolikor bi jih določalo njih število. Pa vendar branijo poljski, rusinski, češki socialni demokratje reformo prav tako, kakor mi. Recite, da so tudi oni zapeljani na krivo pot; tedaj so vsi Slovani razven slovenskih liberalnih poslancev na krivi poti!

Ne, gospod doktor! Presodite stvar hladno in mirno, pa povejte slovenskemu meščanstvu tudi, koliko koristi reforma Slovincem. To zahteva že popolnost slike. To je Vaša dolžnost. In če to storite, sprejme slovensko napredno meščanstvo volilno reformo z vsemi njenimi pomanjkljaji kot zgodovinsko potrebo in jo bode smatralo za velevažno etapo v našem narodnem razvoju.

Mi pa potrebujemo reformo, da moremo politično dihati. Kdor bi nam branil zrak, je naš sovražnik!

E. Kristan.

Društvene vesti.

Društvo „Ljudski oder“ v Trstu nazznanja, da se prično dne 25. t. m. pevske vaje v «Delavskem domu». Kdor še ni vpisan kot član našega društva in bi hotel sodelovati v pevskem zboru, lahko naredi to vsak dan od 8. do 10. ure zvečer. Poučeval bode učitelj sodrug Janko Ivanski.

Zveza uslužbencev c. kr. glavnih skladišč v Trstu priredi v nedeljo, dne 22. t. m. v prostorih gostilne «Pri zlati kroni» v Rojanu vrtno veselico z zelo lepim in obširnimi programom. Začetek ob 6. uri zvečer. Vstopnina 40 vin. za osebo. Čisti dobiček je namenjen za podporni sklad za ponesrečene tovariše.

Podporno društvo kurjačev v Trstu, ki je bilo pred kratkim razpuščeno, se je zopet združilo v organizacijo na popolnoma razrednem stališču, ter bo imelo od sedaj naprej prostore v «Delavskem domu».

Zaveden delavec

in

prijatelj delavstva

ne pije

Koslerjevega piva!

terim malenkost. Mejklic, da pojde resolucija v koš, pač ne more biti za nobenega treznega človeka zadosten razlog, da se inscenira pretep in da se tako razbije lastni shod. No, Predovičevi hlapci niso bili pripeljani na zborovanje, da se tam pouče, da zborujejo, temveč bili so mala, organizirana garda za mlajenje, ki bi bila nekoliko večja, ako bi bili imeli ostali hlapci istega gospodarja — obleke! Shod je bil torej razbit, cel kup stolov je bil polomljen, policija je prišla v dvorano, pred »Mestnim domom« pa se nadaljevali burni prizori in nekaj odmeva je bilo tudi še drugod po mestu.

Ali je bil tak konec liberalcem koristen, ali ne, naj razsodijo sami. Dokazal ni nič drugega, kakor da je bil vsaj nekaterim razvoj zborovanja neprijeten. Ako bi bilo prišlo do glasovanja, bi bila liberalna resolucija nedvomno propadla, kajti večine niso imeli in vzpodbujevanje drja. Trillerja res ni porodilo tistega ogorčenja, ki so si ga želeli. Že na tem shodu se pokazalo, da liberalna stranka tudi v Ljubljani nima več tiste trdne podlage, kakor in illo tempore. Upati pa ni, da bi se liberalci vsaj sedaj še kaj naučili iz takih znamenj.

* * *

Ker je bilo socialnim demokratom resno ležeče na tem, da bi se bil izvršil shod in da bi bili povedali svoje mnenje vzpričo liberalcev, so sklicali takoj za nedeljo ljudski shod na vrtu Hafnerjeve pivarne namesto poprej določenega občnega zbora političnega društva »Bodočnost«, pa so povabili nanj tudi liberalce. Udeležba na shodu je bila za ljubljanske razmere impozantna. Udeležila sta se tudi gg. dr. Tavčar in dr. Triller; videli smo tam drja. Novaka in še nekoliko pristašev liberalne stranke, nekoliko »mladih« in tudi nekoliko klerikalcev. Shod je otvoril sodrug Vičič; v predsedstvo sta bila izvoljena sodruga Kordelič in Vičič, za zapisnikarja pa Zahradnik. Potem je sodrug Kristan obširno pojasnil našim čitateljem dovolj znano stališče glede volilne reforme, ter je predložil sledečo resolucijo na debato:

»V nedeljo, dne 15. julija 1906 v Hafnerjevi pivovarni v Ljubljani zborujoči ljudski shod izreka:

Načrt volilne reforme, ki je v razpravi respektivnega državnozbornskega odseka, je s stališča splošne in enake volilne pravice v marsikaterem oziru pomanjkljiv. Splošnosti volilne pravice ne odgovarja izključenje žensk, priznanje volilne pravice samo 24letnim in

župnišče. Župnik je sam podaril prostor in vrhutega je dal še skoro celo oralo svojega najboljšega polja za šolski vrt in za drevesnico. Šolske sobe so visoke in skozi visoka okna prihaja polna svetloba vanje; učitelji imajo zdrava, prijazna stanovanja in župnik je prepričan, da se razvije iz take šole tudi zdravjši, boljši in svobodnejši naraščaj, nego iz starega, mračnega in vlažnega poslopja. Kakor človek stanuje, tak postane in nemogoče je, da bi poučeval z veseljem in z ljubeznijo in z veselim srcem učitelj, ki mu nikoli ne zasije solnce v nizko, temno sobo. To je bilo Hercogovo prepričanje in zato je odkazal tudi svojemu kaplanu lepo, solnčno sobo v župnišću, prav poleg svoje. Mračno sobo na pokodališče, v kateri je pred leti tolikokrat zahrepenel po solnčnem žarku, je rabil sedaj za shrambo.

Prišel je tudi že tretji učitelj in župnik je dosegel, da se je poučevalo v višjih razredih cel dan. Seveda so šolski načelnik Gros in njegovi pristaši nasprotovali. Končno pa je vendar zmagalo izpoznanje, da je znanje tudi za kmeta in za delavca temelj razvoja in pridobivanja. Sezidali so obenem

starejšim, določba glede enoletnega bivanja i. t. d. Enakost je pohabljen s tem, da so volilni okraji po številu prebivalcev in volilcev neenako razdeljeni. V aktualnem načrtu niso izpolnjene zahteve socialne demokracije; v socialnem in narodnem oziru se načrt močno oddaljuje od ideala. Ne kot delavcem, ne kot Slovincem ne daje načrt vsega, kar bi lahko zahtevali po načelu absolutne pravičnosti. Z ozirom na razmerje političnih moči v sedanjem parlamentu pa izpoznavajo shod, da volilna reforma v danih razmerah ne more biti nič drugega, kakor plod kompromisa, ako naj se reši parlamentarnim potom. Naloga vseh prijateljev volilne reforme je torej energično, konsekvantno in lojalno pospeševanje kompromisa, ki se kolikor mogoče največ približa splošni in enaki volilni pravici. Z vso odločnostjo pa obsoja shod vsako dejanje, ki bi spravilo v nevarnost volilno reformo sploh in pomagalo ohraniti sedanji, v vsakem oziru krivični, zastareli, državo, narode in delavne razmere moreči volilni red. Geometrija aktualne reforme je nedvomno izdelana na škodo delavstva; tudi Slovenci kot narod so v razmerju mandatov zapostavljeni za nekatere druge narode. Toda načelo splošnosti in enakosti je v reformi statuirano; za delavstvo, kakor za Slovence je ta reforma vsekakor velik napredek. Z odstranitvijo kurij je ustvarjena podlaga, na kateri je mogoče izboljšati volilni red potom neizogibne politične evolucije. Shod torej izreka, da sprejema reformo kot obročno odplačilo, ne da bi delavstvo zapustilo svojo načelno zahtevo po brezpopojno splošni, enaki volilni pravici, pa se bode bojevalo za reformo kot najboljši v sedanjih razmerah dosežni cilj z vsemi sredstvi. Shod svari slovenske poslance, naj ne store ničesar, kar bi moglo resno ovirati uresničenje volilne reforme, ker bi delavstvo smatralo vsako tako dejanje kot sovražno delavskim slojem, političnemu napredku in demokratičnim načelom, pa tudi sovražno slovenskemu narodu, ki pridobi po tej reformi kljub vsem njenim napakam več, nego je pridobil tekom cele konstitucionalne dobe. Delavstvo bi bilo prisiljeno, da bi izvajalo iz tega brezobzirne konsekvence.

Za besedo se je potem oglasil gosp. dr. Triller. Pripovedoval je, da so mandati izvenkranjskih Slovencev veliko več vredni, kakor kranjski (česar nihče ne taji). Zaradi enega koroškega mandata več ne bi propadla cela volilna reforma. Občudoval je poslanca Bartolija in po njegovem mnenju bi bili morali slovenski poslanci ravno tako nastopiti.

celo četrto učno sobo, da bi bila šola tudi za bodočnost dosti velika. Pa tudi sedaj ni ta soba brez namena, kajti vsako nedeljo imajo v njej popoldnevni poljedelski pouk, v katerem se izmenjujejo župnik in učitelji. Začetkoma je bilo mladih ljudi, ki so že končali šolo, sram, da bi šli zopet vanjo. Župniku na ljubo pa so prihajali starejši, izkušeni kmetje in sedaj je soba ob nedeljah prenapolnjena. Tu sedi mlad kmet poleg starega hlapca, kmetica poleg deklet, po končanem pouku si ogledajo šolski vrt ali pa gredo na župnikovo poizkušališče, kjer imajo semena iz vseh strani sveta svoje prostorčke, da lahko pokažejo, ali morejo uspevati v hribovju in kako se jim tam godi. Potem so prišle zopet njive, posejane z enakim semenom, a pognojene z različnim gnojivom. In tako so posamezni oddelki različni po barvi, po steblih, listju in sadežih, da izpozna kmet na prvi pogled korist racionalnega gnojenja.

Včasih je prinesel ta ali oni kmet malo zemlje s svojega polja seboj. To so potem kemično preiskali v šolski delavni sobi in tako se je določilo, kateri sadež se tam

Francoska revolucija uči, da je meščanstvo prvi napredni faktor. Gambetta (govornik ga je imenoval socialist) je zadel pravo, ko je dejal: Klerikalisme, voilà l'ennemi! Delavstvo bi se moralo združiti z naprednim meščanstvom proti klerikalizmu. Vodstvo avstrijskih socialnih demokratov je speljalo jugoslovansko socialno demokracijo na kriva pota. Volilna reforma ima edini namen, ustvariti privilegij za Nemce.

Sodrug Kristan je repliciral. Protestiral je proti podtikanju zveze s klerikalci, s katerimi imajo socialni demokrati intenzivnejši in načelnejši boj, kakor liberalci. (Dr. Triller: Zakaj pa napadate samo liberalce?) Kristan: To je rudiment neke še ne popolnoma premagane simpatije. Razum nam pravi, da ne bode iz naših liberalcev nikoli več nič, srce pa vendar še pravi: No, pa morda! Pa vendar še poskusite! — Gospod dr. Triller se je zelo razburjal in je delal strastne mejklice — včasih zgolj iz nespornosti — tako, da je moral govornik venomer reagirati. Sicer je bilo to precej kratkočasno.

Potem se je oglasil tudi gosp. dr. Tavčar za besedo, ki je najprvo povdarjal, da se liberalci niso prišli ponujati. Po splošni in enaki volilni pravici bi morali dobiti Slovani dvetretjinsko večino v parlamentu; za tako volilno reformo bi bil tudi on. Socialni demokratje se bodo kesali. Tudi liberalna stranka ima nagon, da si ohrani življenje; zato je hotela, da bi se razdelilo kranjske mandate po ločitvi mest in industrijalnih krajev od kmetijskih občin. Tako bi prišli tudi liberalci in socialni demokratje do mandatov. Klerikalci hočejo samo izpodrinuti meščanstvo. Kadar se to zgodi, bodo pa tudi socialnim demokratom izpodkopana tla.

Sodrug Kristan je še enkrat repliciral. Res je, da so se pri kranjskih mandatih klerikalci pokazali požrešne. Liberalci pa ne morejo zatajiti, da so tudi tukaj storili napako. Zakaj niso prijeli za besedo klerikalcev, ki so vendar v deželnem zboru glasovali za proporcionalni sistem?

Sodrug Kordelič je dal, ker se ni nihče več oglasil za besedo, resolucijo na glasovanje. Bila je sprejeta brez ugovora.

Ako imajo liberalci resno voljo, vpoštevati dejanske razmere in želje ljudstva, tedaj je bil ta shod velevažen dogodek za slovensko politiko sploh; če je nimajo, ne izgubi shod svoje važnosti, temveč izguba bode drugod.

Trst. Dasiravno se je moralo zaradi viharov dogodkov pretečenega tedna odložiti

najbolj uspešno poseje ali s kakšnim umetnim gnojivom bi se najbolje popravila zemlja. Samo mlinar je sedel s svojimi malobrojnimi pristaši v gostilni ter je godrnjal nad župnikovimi neumnostmi. Odkar je izgubil vsled svojega, šoli sovražnega držanja tudi načelniško mesto v šoli in je postal župnik sam načelnik, ga je sovražil še bolj strastno.

Dasiravno se je zavzemal župnik z vso vnetostjo za gospodarsko povzdigo kmetov, mu je postala ta vendar bolj postranska reč. Glavno mu je bilo vedno dušebrižje, glede katerega si je pošteno razdelil delo s svojim kaplanom. Rad je hodil po bujnem žitnem polju in po sočno zelenih travnikih in je tam gledal sadove svoje marljivosti. Najljubše mesto pa mu je bilo vendar v cerkvi.

Polja in travnike je kaj lahko obdelovali v primeri s trdimi ljudskimi srci. Rastlina je hvaležna za najmanjšo skrb in izreka svojo hvaležnost z vonjem svojega cveta; človeku pa posvetiš lahko celo življenje in s hudimi očmi te gleda.

Dalje prih.

mnogo napovedarih shodov, so se verdar nekateri še izvršili. V soboto so imeli ktlarji svoj shod, kjer je poročal sodrug Pagnini; govorilo je tudi več delavcev. Sočasno je bil tudi shod mehaničarjev, kjer je referiral sodrug Chiussi. V nedeljo je bil shod uslužbencev c. kr. glavnih skladišč, kjer sta poročala sodruga Jedrejčič in Jernejčič; govorila sta tudi Kopač in Panek. Popoldan so imeli sodarji shod. Tukaj sta zopet govorila sodruga Kopač in Panek. Vsi shodi so bili znamenito obiskani, tako, da so morali stati udeleženci celo po stopnicah. Vsi shodi so sprejeli resolucijo, s katero delavci zagotavljajo najenergičnejši nastop, ako bi prišla volilna reforma v nevarnost.

Dopisi.

Iz tobačne tovarne v Ljubljani. Delavni red ljubljanske tobačne tovarne velevala, da mora vsak odrasel moški delavec biti tudi član tovarniške požarne brambе. Tej požarni brambi poveljuje mož, ki ima po predpisih precej moči in veljave, pa je vzlic temu zelo priljubljen in se delavci v splošnem ne pritožujejo nad njim. Ob priliki njegovega godu, na dan 28. julija mu namerjajo tovarniški gasilci v svojem krogu prirediti slavnost in mu pokloniti darilo. Osební kult je stvar okusa, o čemer se ne bomo prerekali, ali nekaj drugega je, kar daje tem gasilcem zelo čudno izpričevalo. Slavnost se bo namreč vršila v gostilni, kjer se toči od organizovanega delavstva, pa tudi od vsakega zavednega Slovence, bojkotovano Koslerjevo pivo. Nimamo nič proti imejitelju dotične gostilne, je pošten mož, ali, dasi je narodnjak in član ljubljanskega «Sokola», se vendar ni hotel udati upravičeni zahtevi delavcev, naj ostavi Koslerjevo pivo, ki ima poleg drugih grehov tudi to na sebi, da je proizvod zagrizene nemškonacijonalne trvdke. Bili smo tembolj prepričani, da bo dotični gostilničar ugodil želji organizovanega delavstva, ker v prvi vrsti ravno delavci zahajajo v njegovo gostilno in pa neka narodna dama, ki sodeluje skoro pri vseh narodnih slavnostih ter priredbah Ciril Metodove družbe. Pa zmotili smo se, če smo računali, če že ne na drugo, pa vsaj na narodno zavest dotičnega gostilničarja. In spričo tega dejstva ter, ko so malo preje dali viško-glinški gasilci tako lep zgled delavske solidarnosti, pa si hočejo tobačni gasilci nadeti to sramoto, da hočejo prirediti svojo slavnost tam, kjer se toči pivo, ki je za zavednega delavca toliko časa strup, dokler tozadevni boj ni končan. Ako tobačni gasilci to res store, potem je za viško-

glinške sramota, da se z njimi bratijo. Reklo se nam je sicer, da se hoče slavnost le vsled tega prirediti v dotični gostilni, ker je pričakovati, da bi tudi gospodar sam prispeval s sodečkom piva! Torej za judežve groše se hoče grešiti na račun delavske solidarnosti! V bližini tovarne je dovolj gostilen, kjer se toči med drugim tudi domače pivo, od katerega ima, če že hočemo biti «narodni» Slovenci, tudi narodna družba svoj dobiček. Tobadni delavci so plačani tako slabo, da nimajo prav nobenega povoda, postavljati se izven delavskih vrst in storiti nekaj, kar znači za ostalo delavstvo preziranje in izdajstvo. Če je Šišenski «Sokol» storil ta greh, naj ga ne delajo še tobačni delavci, ker sicer bi organizovano delavstvo zadobilo o njih drugo mnenje; kakor pa ga je imelo do sedaj. Kakor rečeno, proti imejitelju omenjene gostilne nimamo ničesar, ali dokler toči pivo bratov Koslerjev, je dolžnost vsakega poštenega delavca, da ve, kaj mu je storiti. Tovariši ognjegasci! Ako se hočete obvarovati sramote, storite to, kar so storili Vaši viško-glinški kolegi.

Več viško-glinških gasilcev.

Trst. Kako se ravna s starimi delavci pri južni železnici, nam kaže sledeči dogodek: Skladiščni delavec Ivan Štrukelj, ki je že preko enega leta čuvaj na vratih skladišča štev. I. v Trstu, je dne 30. maja službujoč naletel na gospoda sousšefa Žboro, ki se je nad njim zarežal: Kaj pa vi tukaj delate? — «Čuvaj sem, — dolžnost mi je, da pazim,

da ne odnese kdo kaj iz skladišča.» Kdo vas je postavil semkaj? «Gospod delovodja Čelan.» Ta nima tukaj ničesar ukazovati. Pojdite vozit kariole, za vas nimam drugega posla. Ali pa pojdite v penzjon! «Ta je lepa! Sedaj ko sem pustil v 49 letnem službovanju pri južni železnici vso moč, naj kot 77 letni starček pravljam delo, katero je še mlademu človeku pretežko; v pokoj pa ne morem iti, ker ne dobim toliko, da bi mogel živeti.» To je meni vseeno — ali kariole, ali pa domu. — Pri zadeti je poskusil dva dni voziti kariole, potem je pa uvidel, da ni zmožen, opravljati tako težak posel in je ostal doma. Tudi z drugimi starimi delavci postopa gospod Žbora tako surovo in žaljivo. Menda se je učil to ljubezen za časa svojih študij v semenišču, pa jo hoče praktično izvrševati sedaj pri uslužbencih južne železnice.

Krožek, Ljubljana (I. izkaz): Karel Čamernik 1 K, Rade Kamenko 50 vin., Ivan L. 30 vin., Hlebš 50 vin. Skupaj K 2-30.

Novi kakao. Nova kakaovska vrsta Ivana Hoffa kandol-kakao si pridobiva čimdalje večjo priljubljenost, ker ima izmed vseh kakao najmanj toščice (19% proti šestokrat 50% v drugih vrstah) in se torej po kratki uporabi občuti kot jako lahko prebaven in prijeten. Kandol kakao ne zapira in ima ob najboljšem okusu še važno prednost, da je jako po ceni. Zato je lahko dostopen vsakemu in ga je mogoče uporabljati in najtopleje priporočati tudi pri najskromnejšem go-spodirjstvu.

Svarilo!

Prosimo spoštovana gospodinja, ne zahtevajte pri trgovcu kar na kratko zavitek ali Zaboječek «Cikori-rije», temveč določeno Znamko:

Franck

da imate zagotovilo za vedno jednako in najboljšo kakovost. — Pazite pri tem na te varstvene znamke in podpis, kajti našo zamotanje se v enakih barvah, papirju in z podobnim natisom ponareja.

Henrik Franck sinovi

J. F. R. L.

Hotel

BALKAN

Trst

Kavarna in restavracija.

Nova zgradba — 70 elegantnih sob. — Lift. — Električna razsvetljava. — Kopelji. — Cene zmerne.

10-6

Počkaj & Kögl.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franco vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

Kavarna

„Unione“

preje „Tedesco“

se priporoča cenjenim sdrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.

Prva kooperativistično urejena

gostilna

v ulici S. Giovanni v Trstu.

Izvrstna vina. Dalmatinska vina, direktno od organiziranih sodrugov v Dalmaciji. Vedno dobra kuhinja. Na razpolago «Rdeči Prapor», «Arbeiter-Zeitung» in «Laboratore».